

Những ảnh hưởng tác động tới mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc trong quá trình phát triển các khu công nghiệp

ThS. KTS. NGUYỄN ĐÌNH THI

Quá trình xây dựng và phát triển các khu công nghiệp (KCN) sẽ dẫn đến việc sử dụng lực lượng lao động. Lực lượng này tập trung với mật độ cao tại một khu vực, tất yếu phải phát sinh ra các nhu cầu ăn, ở và sinh hoạt văn hoá tinh thần. Việc hình thành các khu dân cư đô thị tập trung xung quanh KCN, chính là tạo nên mối quan hệ mật thiết giữa nơi ở và nơi làm việc của công nhân. Những tác động đến khoảng cách giữa nơi ở và nơi làm việc sẽ ảnh hưởng đến mối quan hệ này.

ẢNH HƯỞNG CỦA KCN

KCN có ảnh hưởng rất lớn đối với mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc. Tùy theo từng giai đoạn phát triển, cũng như đặc điểm sản xuất của công nghiệp mà nó có những ảnh hưởng khác nhau.

Thời kỳ thủ công nghiệp phát triển là thời kỳ mối quan hệ gắn bó nhất. Do nguồn nguyên, vật liệu và đặc điểm sản xuất thường là không độc hại (hoặc rất ít độc hại) nên nơi ở và nơi làm việc chung trong một không gian. Người thợ thủ công vừa ăn ở, làm việc và ngủ, nghỉ, sinh hoạt kế cận với nơi sản xuất, kinh doanh.

Thời kỳ nền công nghiệp phát triển (đặc điểm sản xuất trong thời kỳ này chủ yếu là phát triển công nghiệp nặng), mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc đã có một khoảng cách nhất định. Cấu trúc liên hệ gắn bó bị phá vỡ bởi các nhà máy xí nghiệp chạy theo siêu lợi nhuận, trình độ công nghệ sản xuất lạc hậu nên thải ra nhiều chất độc hại như tiếng ồn, nồng độ bụi... làm ảnh

hưởng đến môi trường, mất cân bằng sinh thái. Giai đoạn này khoảng cách giữa nơi ở và nơi làm việc cách xa nhau, hình thành hệ thống giao thông hành khách bắt buộc, gây tốn kém cũng như khó quản lý về mạng lưới giao thông.

Thời kỳ nền công nghiệp hiện đại, là thời kỳ phát triển vượt bậc của nền công nghiệp toàn cầu, hệ thống công nghệ sạch và thông minh ra đời, đánh dấu một bước ngoặt trong lịch sử phát triển công nghệ. Nền công nghệ sạch cho phép giải quyết được tối đa chất thải công nghiệp, ít gây ra tiếng ồn và nồng độ bụi, đặc biệt là có thể tận dụng chất thải công nghiệp tái sử dụng hoặc làm nguyên liệu cho các nhà máy khác chẳng hạn như: chất thải bụi (nhà máy xi măng); chất thải nước (nhà máy cơ khí); chất thải khí và chất đốt (nhà máy nhiệt điện). (Hình 1)

Nhờ có hệ thống công nghệ sạch và nền công nghiệp nhẹ chiếm ưu thế, mối quan hệ giữa nơi ở, môi trường ở với nơi làm việc được thay đổi, giảm thiểu những khó khăn nảy sinh do nơi ở xa nơi làm việc.

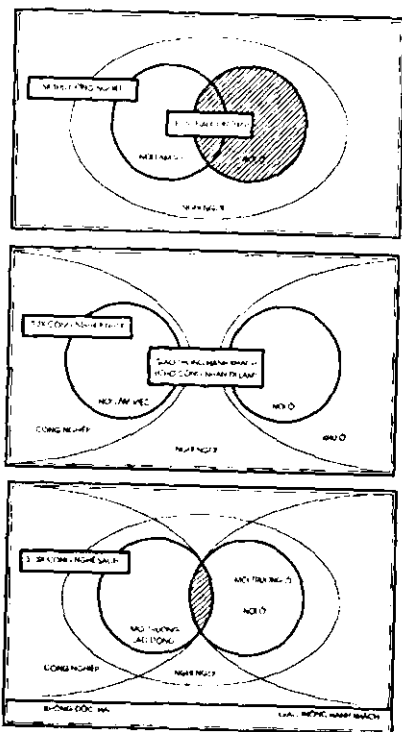
Tùy theo đặc điểm sản xuất công nghiệp mà có các cấp độc hại khác nhau, từ đó khoảng cách giữa nơi ở và nơi làm việc cũng khác nhau. Nói cách khác là, mối quan hệ sẽ có những thay đổi với khoảng cách nhất định, xí nghiệp công nghiệp (XNCN) càng phát sinh ra độc hại cao thì khoảng cách với các khu dân cư đô thị càng lớn.

ẢNH HƯỞNG DO NHU CẦU SỬ DỤNG LAO ĐỘNG CỦA KCN

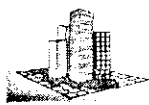
Nhu cầu sử dụng lao động khác nhau của mỗi XNCN hoặc KCN cũng sẽ

làm ảnh hưởng đến mối quan hệ này.

Đối với KCN cần sử dụng nhiều lao động (XNCN may, dệt, giày...), thì nhu cầu lao động là rất lớn, trong đó chủ yếu là lao động phổ thông. Do nhu cầu sử dụng lao động cao nên mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc trở nên phức tạp. Nếu khoảng cách ở gần nhau, tiện lợi cho đi lại, thì phát sinh những khu ở rất lớn, cần có sự quản lý tốt, cũng như phải có những chính sách thích hợp, gây thêm gánh nặng cho ban quản lý và nhà doanh nghiệp. Nếu khoảng cách ở xa nhau thì phát sinh hệ thống phương tiện vận chuyển và giao thông hành khách, tăng mật độ lưu lượng giao thông và cản trở giao thông công cộng.

Hình 1. Các thời kỳ phát triển của công nghiệp ảnh hưởng đến mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc

Đối với các KCN như khu công nghệ cao có nhu cầu sử dụng lao động thấp, nhưng là lao động có học vấn cao, thì mối quan hệ với khu ở cũng đơn giản và linh hoạt hơn. Việc hình thành một khu ở ngay kề cận với KCN là không bắt buộc. Người lao động đi lại bằng các phương tiện vận chuyển hành khách của KCN, hoặc giao thông công cộng.

ẢNH HƯỞNG CỦA MỨC THU NHẬP

Mức độ thu nhập khác nhau của người lao động trong mỗi XNCN cũng ảnh hưởng đến mối quan hệ. Ta có thể chia mức độ thu nhập của người lao động thành hai nhóm như sau.

Nhóm thứ nhất: Nhóm lao động có mức lương thu nhập cao (nhóm này chiếm bình quân 25% tổng số lao động trong cả nước). Người lao động có thể mua những căn hộ ở trong các khu dân cư đô thị lân cận. Ở đây, nơi ở có thể xa nơi làm việc, người lao động dùng các phương tiện di chuyển bằng cơ giới hoặc bán cơ giới để đi lại. Lúc này, việc tác động ảnh hưởng đến mối quan hệ cũng đơn giản, quỹ nhà ở và công trình phúc lợi công cộng trong các khu dân cư đô thị sẽ đỡ phần nào gánh nặng của các KCN về vấn đề giải quyết nhu cầu ăn, ở, nghỉ ngơi, sinh hoạt văn hoá tinh thần của người lao động.

Nhóm thứ hai: Nhóm lao động có mức thu nhập thấp (nhóm này chiếm bình quân hơn 70% tổng số lao động), với mức lương khoảng 350.000 VND/tháng, thì vấn đề ăn ở, đi lại là vấn đề nan giải. Lúc này, phải giải quyết tốt mối quan hệ nơi ở với nơi làm việc, nếu không sẽ khó bảo đảm được cuộc sống của người lao động. Nếu làm thử phép tính trong chi tiêu hàng tháng của người lao động có thu nhập thấp, thì thấy đời sống của họ rất khó khăn; tiền thuê nhà từ 50.000-70.000 đồng/tháng; tiền ăn 200.000-250.000 đồng/tháng chưa kể đến các chi tiêu hàng ngày cần thiết khác... thì họ không thể có tích lũy để tự lo nhà ở, cũng như các phương tiện đi

lại. Chủ yếu phương tiện của họ là xe đạp và đi bộ, nên không thể di chuyển trong khoảng cách xa từ nơi ở đến nơi làm việc được.

ẢNH HƯỞNG CỦA NỀN KINH TẾ TRỊ TRƯỜNG

Nền kinh tế thị trường đã làm thay đổi mối quan hệ từ trước tới nay trong thiết kế quy hoạch xây dựng KCN. Vấn đề lợi nhuận đã được các nhà doanh nghiệp đặt lên hàng đầu. Việc sản xuất ra hàng hoá, tiêu thụ sản phẩm và tái sản xuất, là những ý tưởng chính để tìm kiếm siêu lợi nhuận. Còn việc chăm lo đời sống cho người lao động thì lại là một vấn đề tế nhị khác, hoàn toàn không mang lại hiệu quả kinh tế cho doanh nghiệp. Đó là suy nghĩ của hầu hết các doanh nghiệp trong và ngoài nước hiện nay. Tuy nhiên, không ít các nhà doanh nghiệp lại nghĩ khác. Họ đầu tư xây dựng nhà ở, xây dựng các công trình phúc lợi công cộng gần KCN cho công nhân, hệ thống nhà ăn nằm ngay tại XNCN nhằm giảm tối đa thời gian đi lại của người lao động, giảm thiểu tối đa các ảnh hưởng của môi trường lao động trong các XNCN, tăng cường trồng cây xanh, xây dựng XNCN trở thành các công trình linh hoạt, phù hợp với cảnh quan đô thị và gắn gũi với con người. Việc chăm lo sức khoẻ cho người lao động cũng rất được quan tâm. Người lao động khoẻ mạnh, thoải mái tinh thần sẽ nhiệt tình lao động, sản xuất đạt hiệu quả cao, tăng chất lượng sản phẩm để khả năng tiêu thụ nhanh hơn. Do vậy, việc đảm bảo đời sống cho người lao động chính là một trong những điều kiện thúc đẩy hiệu quả, lợi nhuận cao hơn mà các nhà doanh nghiệp cần quan tâm.

Thực tế cho thấy, việc đào tạo đội ngũ công nhân lành nghề sẽ là nguồn lực để phát triển sản xuất trong các doanh nghiệp. Giải quyết tốt mối quan hệ giữa nơi ở và nơi làm việc, tạo cho người lao động "an cư lạc nghiệp" ổn định cuộc sống, sẽ góp phần thúc đẩy quá trình phát triển mạnh mẽ và lâu dài

của nhà máy.

Nếu doanh nghiệp không giải quyết tốt mối quan hệ này, thì với sự cạnh tranh khốc liệt của cơ chế thị trường họ sẽ mất đội ngũ công nhân có tay nghề giỏi của mình, một khi doanh nghiệp khác quan tâm tới đời sống của người lao động tốt hơn.

ẢNH HƯỞNG DO KHOẢNG CÁCH TỪ NƠI Ở ĐẾN NƠI LÀM VIỆC

Thực chất mối quan hệ có mật thiết hay không một phần phụ thuộc vào khoảng cách đi lại gần hay xa của người lao động đi từ nơi ở đến nơi làm việc. Ta đã biết, tổng số quỹ thời gian trong ngày của con người gồm *ăn, ngủ, làm việc, đi lại, nghỉ ngơi...* Trong đó, thời gian ăn trong ngày, thời gian ngủ để tái tạo sức lao động và thời gian làm việc, học tập là cố định. Vậy chỉ có thời gian đi lại và nghỉ ngơi là biến đổi. Nếu khoảng cách giữa nơi ở và nơi làm việc cách xa thì thời gian đi lại sẽ tăng lên, làm giảm thời gian nghỉ ngơi.

Thời gian nghỉ ngơi giảm, thì mức độ căng thẳng sẽ tăng lên, từ đó dẫn đến hậu quả dễ xảy ra tai nạn lao động; kém hăng say lao động; giảm hiệu suất lao động và lợi nhuận. Ngược lại, nếu thời gian đi lại được giảm tối đa (khoảng cách từ nơi ở đến nơi làm việc gần lại) thì thời gian nghỉ ngơi sẽ tăng lên, người lao động làm việc trong trạng thái và tinh thần thoải mái sẽ có hiệu quả lao động cao hơn, sản phẩm làm ra nhiều hơn, tăng lợi nhuận cho doanh nghiệp.

Ngoài một số ảnh hưởng nêu trên mà trong khuôn khổ một bài báo tác giả không đề cập hết được, còn rất nhiều những điều kiện ảnh hưởng tác động đến mối quan hệ *ăn, ở - làm việc*. Chẳng hạn như: Mức tăng trưởng của thu nhập quốc dân trong nền kinh tế quốc dân; an ninh quốc phòng; chính trị ổn định; văn hoá - xã hội phát triển; sự nhìn nhận đúng và có trách nhiệm của các cấp các ngành... đều là những tác động ảnh hưởng quan trọng đối với mối quan hệ trên. ■